

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / G.J. van Middelkoop

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **841**
G.J. van Middelkoop
'Houvast, elke morgen weer'

MEDITATIEF **844**
O.W. Bouwsma
Met mate

WANDELEN **845**
MET GOD
J.M. Batteau
Werken aan je huwelijk (2)

UIT ALLE VOLKEN **847**
W.M. Bakker
Vakantie

ACHTERGRONDEN **848**
A. van der Sloot
Het kruis van de
'koninklijke weg'

BOEKBESPREKING **851**
H. Veldman
J.A. Wormser: afgescheiden
en wedergekeerd!

en verder,,
Kerknieuws
Nieuw uitgekomen
Meegelezen

'HOUVAST, ELKE MORGEN WEER'

ouderen en jongeren in gesprek 2

In Amersfoort-Oostspraken ouderen en jongeren een viertal avonden met elkaar over wat het geloof voor hen betekent. In het vorige nummer kon u lezen hoe zestigplussers het geloof zien en beleven. Vandaag luisteren we naar de middengeneratie, van dertig tot zestig. Hoe groeiden zij op, wat is voor hen het belangrijkste van hun geloof, hoe staan zij tussen de oudere en jongere generatie in en wat vinden zij van traditie en vernieuwing? Opnieuw veel boeiende en inspirerende woorden en gedachten.

Hoe was uw leven?

Het leven van mensen van de middengeneratie speelde zich af na de Vrijmaking. Ook hier blijken de ervaringen sterk uiteen te lopen:

- Ik ben opgegroeid in een heel kleine gemeente. Mijn vorming door catechisatie en vereniging kreeg ik dan ook in kleine kring. We vierden Avondinaal met vijftien mensen - een situatie waar naar ik nog wel eens heimwee

heb. Ik deed belijdenis met de gedachte, dat God me wel verder zou helpen. Pas jaren later heb ik me goed gerealiseerd wat het betekende. Toen ik christenjongeren uit andere kerken ontmoette, voelde ik me gedrongen de belijdenisgeschriften goed door te kruipen. Dat heeft me heel gereformeerd gemaakt. Ik heb dankbare herinneringen aan het koffiefarwerk en de evangelisatie. Nu maak ik een periode mee waarin veel vragen terugkomen. Het kost strijd om God

goed vast te houden, maar je merkt dat Hij het jou wel doet.

- Ik ben ook opgegroeid in een kleine gemeente, waar ik de warmte heb ervaren van een grote eensgezindheid. Ook na onze verhuizing naar een grotestads-gemeente bleef de kerk een steunpunt. Op mijn weg naar het belijdenis doen heb ik een bijna persoonlijke begeleiding van mijn predikant gehad. In latere gemeenten deden we wisselende ervaringen op. Soms leek het geloof van de mensen diep verstopt. Op andere plaatsen ontmoetten we weer een fijn kerkgezin.

Voor mij is het belangrijk dat je

KERNREDACTIE:

DRS. G. J. VAN MIDDELKOOP,
PROF. DR. B. KAMPHUIS

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER,
DRS. A.L. Th. DE BRUIJNE,
DRS. I.D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES,
J. WESTERT.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS E. BRINK,
J.M. OE JONG,
DRS C. HOKSBERGEN,
DRS. J. VAN DER LWGT,
DR J. SMELIK, DRS H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT

H. PRINS, Meulenbeldlaan 159, 7602 XK Almere,
tel. 0546-870843 E-mail: reformatie@wxs.nl

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

UITGEVER

Print Media bv, Bedum Technische Realisatie
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, postbus 7, 9780 AA Bedum.
Telefoon 050 - 3013636 Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENT:

f 97,50 per jaar. Studenten f 82,- per jaar (binnenland), f 189,- per jaar (buitenland, zeepost).
Opzegging dient 1 maand voor het verstrijken van het lopende jaar te geschieden

Losse nummers f 2,50 (incl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES.

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen

ISSN 0165-5191

laat zien dat je een blij christen bent. Het is fijn om te vertellen over je geloof. Ik vind dat je dagelijks moet vragen om het werken van de Heilige Geest in je leven.

- Ik ben opgegroeid in een grote kerk. En ook in een groot gezin, waar we veel lol hadden met elkaar. Maar als we over het geloof gingen praten, was de lol ineens weg. Zingen bij het orgel vonden we maar niets. Maar bij sommige Psalmen en gezangen moest ik soms incens huilen. Er werd thuis niet veel over het geloof gepraat, maar het werd je wel voorgeleefd. De kerkelijke groepen waren in ons dorp streng gescheiden en niet-vrijgemaakte familieleden waren verkeerd. Later ben ik verhuisd naar een kleinere kerk. Daar ben ik erg teleurgesteld over de onderlinge bejegening. Dat maakte dat ik me op een afstand opstelde. Toen ik naar Amersfoort ben verhuisd is het gelukkig heel anders gaan lopen. Ik zie daarin de leiding van God in mijn leven. Je hoeft het niet allemaal zelf te doen.

- Ik ben opgegroeid in een klein dorp, waar mijn ouders na de oorlog een voorlichting organiseerden rond de Vrijmaking en daarom buiten de kerk werden gezet. Mijn vader verloor toen in één klap al zijn klanten. De vrijmaking van mijn ouders was dus wel een geloofsdaad. Er werd kerk gehouden bij ons in de huiskamer. Pas toen ik zes was zag ik een echte kerk van binnen, omdat we toen verhuisd zijn. Er werd veel gesproken over de kerk en wij als kinderen zaten daar altijd bij: zo werd je wijs. Alleen vrijgemaakten waren goed; daarom was er altijd ruzie met de familie. We wisten wel veel over de kerk en de Bijbel, maar praatten niet veel over de beleving van het geloof. Bij mijn belijdenis deed ik meer belijdenis

van het geloof van mijn ouders. Pas veel later is het voor mijzelf gaan leven. toen er moeilijke dingen gebeurden in mijn leven. Toen kwam de vraag op: wat doe je nu met je geloof? God houdt je vast in moeilijke dingen. Toen ging ik ook beter zien, dat God ook onze ouders had geleid bij hun keuzen. Zij hebben niet veel over geloofszaken gepraat, maar het wel voorgeleefd. Later kwamen we in een gemeente met een fijne onderlinge omgang. Ze waren daar blij met je en keken naar je om. Dat betekende een omkeer in mijn leven. Ik ben er gegroeid in mijn geloof en die groei gaat nog elke dag door.

- Ik ben opgegroeid in een kleine gemeente waar we allemaal familie waren van elkaar. Je zag elkaar dus op alle verjaardagen, maar kerkelijk liep het niet fijn. Al heel jong kreeg ik te maken met de spanningen die 1cidden tot de breuk met de latere Nederlands Gereformeerden. Mijn moeder kwam regelmatig huilend uit de kerk, maar er werd niet verteld wat er precies aan de hand was. Er werd wel veel gepraat over kerk en geloof, maar niet op een persoonlijke manier. Ik heb eigenlijk automatisch belijdenis gedaan. Voor mijn eigen kinderen vind ik het heel fijn dat ze in een grotere gemeente kunnen opgroeien. Pas na ons trouwen werd het ook kerkelijk leuk. Toen groeide het gevoel: wie ben ik dat ik hij het verbond en bij de kerk mag horen? Daar ben ik nog steeds dankbaar voor en dat is steeds verder gegroeid. Maar in mijn jeugd heb ik dat gemist.

- Ik ben opgegroeid in een synodaal-Gereformeerd gezin. in de samenleving van na de oorlog, waar je op allerlei manieren werd ingedeeld in goed of fout. De scheiding van mijn ouders bracht veel verdriet. Ik kwam in een vrij-

gemant pleeggezin. Ik ging naar een vrijgemaakte knapenvereniging onder leiding van G. Storm. Erg indrukwekkend vond ik dat de vrijgemaakte school werd geopend niet de bedoeling om Gods grote daden te vertellen aan het volgende geslacht (Psalm 78). Ds Vink liet op catechisatie zien wat het is God lief te hebben en door Hem bemind te worden. Ds Deddens heeft me later veel bijgebracht en laten zien wat belijnd gereformeerd geloven is. Binnen de vrijgemaakte gemeenschap hebben we ook **heel** veel troost ontvangen bij verschillende inomenten van groot verdriet. Vroeger heb ik me veel ingezet voor landelijke gereformeerde activiteiten, maar nu richt ik me meer op de plaatselijke gemeente, waar ik me echt thuis voel.

Het belangrijkste van het geloof

Kunt u heel kort zeggen, wat op dit moment het belangrijkste van het geloof is voor u?

- Loslaten en geven; pas als je loslaat, voel je echt dat je gedragen wordt.
- Dat ik nooit alleen ben.
- Dat ik een voorspreker heb.
- Dat ik niet voor mezelf hoeft te leven, maar mag leven voor God.
- Feest! Er is veel reden tot vreugde.
- Houvast, elke morgen weer.

Tussenpositie

Als midden-generatie staat u tussen de oudere en de jongere generatie in. Kunt u daar iets over zeggen?

- Vroeger nam je aan wat je ouders zeiden: dat **was** gewoon zo. Voor je kinderen is dat helemaal **niet** vanzelfsprekend; je moet soms praten als Brugman. Vroeger kreeg je veel kennis mee. Mijn kinderen vragen om

iets anders. Ik vind dit een moeilijke tijd.

- Van mijn vader heb ik meegerekregen het besef dat kerk en kerkkeus belangrijk zijn; en trouw. **Mijn** moeder had een kinderlijk ontzag voor God en is ondanks een zwaar leven altijd blijven bidden. In de opvoeding van mijn eigen kinderen gaat het vooral over het leren kennen van God, wie Jezus is, over leren bidden en over hoe je open bent naar God in alle dingen. Er is een verschuiving van de kerk naar Christus.

- In de opvoeding die mijn ouders mij gaven, staken ze veel energie in de beleving van het geloof, dat je je bewust moest zijn dat de HERE van je houdt. Dat wil ik ook doorgeven aan mijn kinderen. **Ook** dat je nooit moet ophouden mei bidden. En dat kerkdiensten en preken heel belangrijk zijn ook voor de vragen waar je door de week **mee** bezig bent. Elk van mijn kinderen is weer heel anders; dat vraagt dus heel wat energie.

- Ik heb meegekregen van mijn eigen grootmoeder dat je elke dag op de knieën moet. Mijn eigen dochtertje is nog te jong voor problemen.

- Ik doe het anders dan mijn ouders. Ik wil meer met mijn kinderen pralen. Over wat Christus betekent, maar toch ook over hoe belangrijk de kerk is. Ik wilde het eerst alleen hebben over dingen die opbouwen, maar je kinderen moeten toch ook weten dat er dingen zijn waar je het moeilijk mee hebt. Mijn kinderen zijn ook heel verschillend en beleven het op een eigen manier. Ze zetten zich er wel tegen af, dat jij de dingen zo goed weet. Maar ik ben dankbaar **als** ik ze dan hoor bijbellezen en bidden: God houdt ze zelf vast!

- Ik heb geleerd dat je trouw voor anderen **moet** bidden. Gewoontevorming geeft iets wals. **Dat** geef ik nu ook door. Ook hier bescf ik dat je moet kunnen loslaten. Bij mijn volwassen kinderen zie ik dat zij uitroptekens zetten waar ikzelf **wel** eens vraagtekens plaatste.

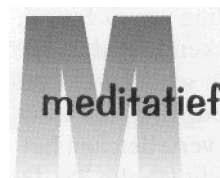
Traditie en vernieuwing

Hor kijkt u aan tegen traditie en vernieuwing?

- De traditie is geen norm, maar daarom **wel** waardevol; ze biedt veiligheid.
- Als ze op de helling komt, geeft dat angst en pijn. Loslaten gaat met pijn gepaard. En we moeten niet mensen met pijn zorgvuldig omgaan.
- Ik ervaar geen pijn. Verandering van spijs doet eten.
- Ook ik ervaar geen pijn. De tijd verandert en gewoonten moeten ook veranderen. Ik ervaar wel dat onze generatie er tussenin zit: naar mijn ouders **moet** ik verdedigen **wal** verandert, naar mijn kinderen wat niet verandert.
- Voor mij is belangrijk de vraag: is het **tot** eer van God of gaal het **ons** om het eigen gevoel?
- Gewoontevorming is iets dat vanuit de mensen komt. Rij vernieuwingen is voor mij de vraag: dienen we God daarmee? Zijn **we** goed bezig voor Hem? Aan de andere kant kunnen veranderingen goed zijn voor mensen die in de kerk komen maar God nog niet kennen.
- Bij traditie denk ik aan de vaste **grond** en de eeuwige armen die onder ons zijn: bij vernieuwing aan de gang van de Geest en de groei die daarbij hoort (ook al brengt ze groeipijnen mee).

Dil was een portret - of een portrettengalerij - van de midden-generatie. Volgende keer kijken we naar de jongere generatie, van achttien tot dertig jaar.

... de tijd is kort... (1 Kor.7:29)

Paulus schrijft over het huwelijk. Allerlei aspecten komen aan de orde voor getrouwden en ongetrouwden. Het valt nog niet mee om aan dat alles recht te doen.

En midden in dat verhaal schrijft hij over de tijd die kort is. Je leven is dat. Kort.

Vervolgens noemt hij dingen waar mensen als wij ons mee bezig houden: met je partner, je blijdschap en je verdriet, je werk.. Hij klinkt wat somber: verlies je er niet in. Bijna: hou afstand! Want het is maar werelds ten slotte. En dat verdwijnt.

Dat klinkt niet zo vakantie-achtig. En dat zou in deze vakantietijd toch wel mooi zijn. Want je bent er misschien wel lekker uit. Je was er hard aan toe. En dan zo'n domper op je ontspanning... waar is dat nou goed voor?

Natuurlijk, er is een heleboel te genieten. Ongelooflijk mooi is dat. En dat moet je zeker ook doen.

God zal er zelfs ooit naar vragen. Toch: deze wereld is niet alles, Je kunt wel alles op een kaart zetten, die van het hier en nu. Je kunt er helemaal in opgaan. In je vrouw of je man, je verdriet, je werk. We kennen dat allemaal wel van dichtbij, denk ik. De vraag die Paulus in feite stelt is deze... hoe doe je dat nu?

Zet je alles op de kaart van deze wereld, dan moet je wel bedenken dat het uiterlijk van deze wereld bezig is te verdwijnen. Met andere woorden: laat het niet je een en al worden. Waarom niet? Omdat er dan geen plaats meer is voor God en voor het straks. Je kunt je zo binden aan de dingen van deze aarde, er zo in opgaan, dat God in de mar-

ge van je leven wordt gezet. En als dat zo is heb je je prioriteiten verkeerd gesteld.

Met mate. Met mate genieten ook, Waarom? Het is niet alles. Het is wel veel, maar niet alles, Het is fantastisch mens te zijn op deze aarde. Maar je komt pas echt tot je recht als je bovenal aan de Here verknocht bent. Hem, in al de mensen van wie je houdt, van de dingen om je heen, je leven wijdt. Daar wordt nergens een maat aan gesteld.

Ds. O.W. Bouwsma is **predikant** van de Gereformeerde Kerk te Gouda

WERKEN AAN JE HUWELIJK (2)

J.M. Batteau

Tijd is om te werken. Dat gevoel hebben we vandaag de dag. Wij mannen vooral. Ik moet bezig zijn met mijn werk, ik moet verdienen, en dat betekent dat ik er veel tijd aan moet besteden. Je moet gewoon realistisch zijn. Bovendien ben ik ook ouderling. Dat kost ook tijd. Het is soms vermoeiend. Maar het geeft me ook een goed gevoel. Mijn vrouw en kinderen hebben het goed. Ze hebben alles wat ze nodig hebben. We wonen mooi. Ik ben gezegend.

Tijd scheppen voor elkaar

Maar ik ben eigenlijk niet tevreden met onze situatie. Mijn vrouw en ik hebben ontdekt dat we langs elkaar heen leven. We zien elkaar te weinig. Onze gesprekken zijn te vaak heel kort of oppervlakkig. We hebben een beslissing genomen. We zullen werken aan ons huwelijk. Ik weet uit de bijbel dat ik tijd moet maken voor mijn vrouw. Het is fijn financiële ruimte te hebben. Maar we weten dat het leven meer is dan brood alleen. Het leven is vooral leven met elkaar: met de Here, en met elkaar als mensen. Als je getrouwd bent, als man en vrouw in je huwelijk. Zo wil ik graag bezig zijn. Ik moet voorkomen dat ik opgeslokt wordt door m'n werk, of door andere bezigheden, zodat ik geen tijd voor mijn vrouw heb.

Er zijn verschillende teksten in de bijbel die mij zijn gaan inspireren op dit gebied. Gen.2:24 vind ik een prachtige: 'Zo komt het dat een man zich losmaakt van zijn vader en moeder en zich hecht aan zijn vrouw, met wie hij

één van lichaam wordt' (NBV (2000)). Ik hen gaan inzien dat 'een vlees' zijn (NBG, 1951), of 'één van lichaam' (NBV), vergaande implicaties heeft voor ons als man en vrouw. Dat lichamelijke één zijn, de diepe eenheid die God ons met elkaar geeft, moeten we tot expressie brengen. Op allerlei manieren. We hebben besloten om tijd te scheppen om met elkaar te zijn. Afspraken met elkaar maken. Gewoon heel concreet, regelmatig, elke week.

Tijd om te vrijen

Mijn vrouw en ik hebben ontdekt dat we onze seksuele relatie enigszins verwaarloosd hebben. Gen.2:24 gaat in de eerste plaats over seksualiteit! Dat kun je nooit vergeestelijken alsof je lichamelijke relatie onbelangrijk is. Paulus schrijft erover in 1 Kor.7. '...om ontucht te vermijden moet iedere man zijn eigen vrouw hebben en iedere vrouw haar eigen man' (NRV). Dat klinkt erg negatief als reden om getrouwd te zijn, maar uit de rest van Paulus' brieven, zoals in

Ef.5, weten we dat hij het huwelijk hoog waardeert.

In 1 Kor.7 is het duidelijk dat seksuele gemeenschap iets goeds is, iets dat je niet kunt missen (normaal gesproken) als je getrouwd bent. 'En een man moet zijn vrouw geven wat haar toekomt, evenals een vrouw haar man. Een vrouw heeft geen zeggenschap over haar eigen lichaam, maar haar man; en ook haar man heeft geen zeggenschap over zijn eigen lichaam, maar zijn vrouw. Weiger elkaar de gemeenschap niet, of het moest zijn dat u er wederzijds mee instemt u enige tijd aan het gebed te wijden. Kom daarna echter weer samen: anders zal de Satan uw gebrek aan zelfbeheersing gebruiken om u te verleiden' (vs.4-5).

De bijbel is super-realistisch wat dit betreft. Paulus ziet ook niet getrouwd zijn als een reële mogelijkheid voor sommige mensen (vs.7). Maar voor de meesten van ons zal het huwelijk het kanaal zijn waardoor we onze seksualiteit moeten uiten. En dat gebeurt niet altijd spontaan! Je moet er met elkaar over kunnen praten. Bijvoorbeeld, laten horen dat je graag wil vrijen. De ene partner heeft 'zeggenschap' over de andere. Dat moeten we niet onbijbels invullen. Geen commando-gevende dictators in bed! Maar wel partners die duidelijk laten merken wat hun seksuele gevoelens zijn. En dat is niet altijd makkelijk!

Mijn vrouw en ik zijn van plan

om meer open te zijn met elkaar wat dit betreft. Afspraken maken. Tijd scheppen om te vrijen!

Tijd om te delen

We hebben ontdekt dat we langs elkaar heen leven. We zien elkaar weinig. **We** praten weinig, en als we praten is dat vaak niet erg diep. We willen graag met elkaar hieraan werken.

We hebben gekozen voor een werkwoord om onze relatie te verdiepen: *delen*. Delen met elkaar. Want onze ervaring is dat we dat niet genoeg gedaan hebben. We leven in twee werelden, en we vertellen weinig over onze eigen ervaringen en reacties en gevoelens. We vertellen elkaar meestal feiten: 'Er was veel vaker vanmiddag.' 'We eten macaroni vanavond.' 'I-lans komt langs morgenochtend.' Maar we vertellen weinig over onze diepste gedachten en emoties. Dat is wat we bedoelen met **het** gevoel dat onze relatie diepgang mist.

Voor ik als man heb hier moeite mee. Vertellen over mijn angsten, mijn frustraties, maar ook over de dingen die me blij maken, kost me moeite. Ik wil mijn vrouw niet belasten. Haar opzadelen met mijn problemen. Of met mijn (misschien kinderachtig~) dromen. Maar we zijn begonnen.

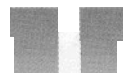
Een beeld uit de bijbel helpt ons. Opnieuw uit 1 Kor. In hoofdstuk 12 beschrijft Paulus hoe een christelijke gemeente kan, onder Gods zegen, functioneren. Zij is één lichaam, met verschillende ledematen. 'Het oog kan niet tegen de hand zeggen: "Ik heb je niet nodig," en het hoofd kan dat evenmin tegen de voeten zeggen... Wanneer één lichaamsdeel pijn lijdt, lijden alle andere mee; wanneer één lichaamsdeel met

respect behandeld wordt, delen alle andere in de vreugde' (vs.21,26, NBV) Dit is natuurlijk een les voor hoe het in de kerk moet gaan. Maar als we als man en vrouw 'één lichaam' zijn geworden, helpt dit beeld ons om te zien hoe we **met** elkaar moeten omgaan.

Als ik pijn voel, moet ik dat proberen te delen met mijn vrouw. Zij zal ook de pijn met mij voelen. Dat is aan de ene kant lastig. Je wil je vrouw geen pijn doen. Maar als je je pijn niet deelt, zul je vervreemd raken van elkaar. Dat is onze ervaring geweest. Ik moet durven meer eerlijk te zijn. Mijn diepste ik delen met haar. Vanuit mijn hart. Durven vertellen over mijn zonden en zwakheden. Maar ook over mijn vreugdes in Gods wereld. En over de dromen die ik nog heb. En ik moet ook proberen heter naar haar te luisteren. Niet met een half oor, zoals zo vaak, half afwezig. Maar helemaal aanwezig. Ik wil graag in haar pijn delen, en ook in haar vreugde.

We maken ook afspraken over de tijd die we willen gebruiken om dieper met elkaar in gesprek te gaan. We hebben nu een avond gekozen om altijd vrij te hebben voor elkaar. Elke week, vaste prik. We zijn ervan overtuigd. Tijd is om te werken. Werken aan **je** huwelijk.

Ds. J.M. Batteau is predikant van de Gereformeerde Kerk te Wageningen

uit de kerken

Maassluis - Beroepen A.J. Balk, kandidaat te Kampen.

Dalfsen - Bedankt voor beroep: H. Offereins te Leens.

Leek - Beroep aangenomen: W.F. Wisselink te Leeuwarden, die bedankte voor Almere en Rotterdam-Oost.

Leeuwarden - Bedankt voor beroep: Jt. Janssen te Groningen-Zuid.

Voorburg - Bedankt voor beroep: J.J.T. Doedens te Vlissingen.

Uit alle volken

Puffend van de hitte zitten ze op het gras bij hun bungalow. Met hun lesboeken Nederlands wuiven Atef en Violette zichzelf een klein beetje koelte toe. Hun twee kinderen hebben net een schoolreisje achter de rug. Mary naar een die-rentuin. Matthew, naar een pretpark. "Ze hebben meer van Nederland gezien dan wij", zegt Atef met spijt in z'n stem.

De zomervakantie staat voor de deur en de beide ouders zien ertegenop de kinderen hele dagen thuis te hebben. Als het warm is zullen ze af en toe verkoeling zoeken bij een strandje in de buurt. Soms fietsen ze een eindje. Verder zijn ze grotendeels veroordeeld tot een verblijf op en rond het AZC. In de bungalow die al bijna drie jaar hun huis is. En waar hij een zomerse temperatuur vervelende muggen hen onophoudelijk plagen.

Zowel Atef als Violette is geïnteresseerd in de historie van Nederland. De gedachte een dagje naar het Openluchtmuseum in Arnhem te gaan, juichen ze dan ook zonder aarzelen toe. Ruim op tijd staan ze de afgesproken ochtend op de parkeerplaats te wachten. Mijn vrouw en ik verbazen ons over de grote en volle tassen die ze bij zich hebben. Alsof ze een paar dagen uit logeren gaan. Zelfs de kinderen sjouwen van alles mee.

"Hoe laat koineii we terug?" vraagt Atef terwijl hij de bagage inlaadt. Met de aanduiding "tegen zessen" gaat hij niet akkoord. "Twaalf uur!" zegt hij stellig. waarbij hij niet de middag maar de nacht bedoelt. Atef en zijn vrouw

hebben zich ingesteld op een echte vakantiedag en willen er optimaal van profiteren. Het uitstapje kan hen niet lang genoeg duren.

Ruim een uur later - de temperatuur loopt inmiddels tegen de 30 graden - lopen we het terrein van het Openluchtmuseum op. Het plan eerst koffie te drinken in het restaurant bij de ingang wijzen onze Syrische vrienden af. Koffie en thee hebben ze zelf bij zich. Dus strijken we gemoedelijk neer op een bankje in de schaduw, waar een koppel brutale kippen ons al snel omringt. Thermosflessen en bekers komen tevoorschijn. Evenals zelfgemaakte cake.

Met een volle maag lopen we even later een oude boerderij uit Kadoelen binnen. Belangstellend verdiepen Atef en Violette zich in het Nederland van weleer. De kinderen zouden de bedstede het liefst hoogstpersoonlijk uitproberen, maar een touw verhindert hen erin te klauteren. Verderop kunnen ze hun hart ophalen met hoepels en oude rijwielen die de nodige behendigheid vragen. Ook Atef stapt enthousiast op het zadel.

Als we verschillende boerderijen, een molen, bakkerswinkel en barbier bekijken hebben, wil Atef ineens weten: "Geloofden de mensen vroeger niet in God?" Even later blijkt waarom hij de vraag gesteld heeft. "Ik zie helemaal geen kerk!" Gelukkig doemt later op de dag toch een kerktoeren op. We staan voor het zeventiende-eeuwse bedehuis van de hervormde gemeente in het Zeeuwse 's-Heerenhock.

Boven de ingang staat Psalm 100:3 geschreven. "Gaaf tot Zijn poorten iii met lof. Met lofzang in Zijn heilig hof. Looft Hem aldaar met hart en stem. Prijst Zijnen Naam; verheerlijkt Hem." Binnen leest Atef moeiteloos de woorden die boven de preekstoel staan: "God is liefde". Hij knikt instemmend, neemt plaats in een van de houten banken en begint in het Arabisch zachtjes een lied te zingen.

Als we de kerk uit komen, is het tijd voor de lunch. Ook daarop hebben Atef en Violette geëkend. Als we onder een oude boom op een grasveldje zijn neergestreken, komt de inhoud van hun bagage voor de dag. Zelfgebakken brood, een pan met kip, vleesrolletjes, appels, limonade. Plus een compleet servies. Iedereen krijgt bestek, bord en beker. "Eet smakelijk!" glundert Atef. Wij kunnen onze bolletjes gesust tot morgen bewaren. Het vele lekkers kunnen we lang niet op, maar dat geeft niet. "Vanavond eten we weer", zegt Violette. De dag is nog lang niet om!

Uren later, bij onze laatste culinaire pauze, toert Atef een "verrassing" tevoorschijn. Hij zal de cake nog met slagroom versieren. Trots haalt hij een bakje uit zijn tas. Het zelfgemaakte goedje blijkt de lange, warme dag niet goed te hebben doorstaan. Atef mikt enthousiast wat waterige room over de cake, terwijl zijn vrouw moeite doet haar lachen in te houden. "Jammer", zegt Atef een moment later sip. Maar het duurt niet lang of hij lacht alweer. Door een bakje slagroom dat overstuurd is, laat hij zijn vakantiedag niet bederven.

HET KRUIS VAN DE 'KONINKLIJKE WEG'

A. van der Sloof

achtergronden

Het is alweer enige tijd geleden dat door de triosynode van de 'Samen-op-Weg'-kerken het rapport 'Jezus Christus, onze Heer en Verlosser' met grote eenstemmigheid werd aangenomen. Het aanne- men van dit rapport lief zien dat het 'Samen-op- Weg'-proces in een andere fase is gekomen: de fase van de formeel-kerkordelijke toenadering maakte plaats voor een meer inhoudelijk-theologi- sche plaatsbepaling. Het rapport vond brede instemming op de triosynode en kreeg de status van een nieuw 'belijden' over Jezus' Persoon en werk. Men sprak over 'deschaamte voorbij', omdat de verenigde kerken met dit rapport als een belijdende kerk te voorschijn komen. Maar geeft de weg die met het nieuwe 'belijden' is ingeslagen al volop reden tot juichen?

staande in de traditie van het subjectivisme

De concrete aanleiding tot het verschijnen van het SoW-rapport waren de opvattingen van met name prof. C.J. den Heijer en prof. H.M. Kuitert over Jezus Christus en diens verzoenings- werk. Beide professoren staan met hun opvattingen in een bepaalde traditie. In de jaren zeventig presenteerde in de synodaal Gereformeerde Kerken dr. H. Wiersinga al een alternatie- ve verzoeningsleer. Wiersinga stelde dat je in onze 'moderne' tijd niet langer kon vasthouden aan de kerkelijke belijdenis, dat Christus' offer een zoenoffer is tot betaling van al onze zonden. Christus' offer was volgens hem een van God gegeven teken, dat bij de mens een schokeffect ('verandering') teweegbrengt,

omdat de mens daarin gecon- fronteerd wordt met zijn eigen 'bloedvergietende existentie'. Met deze opvatting over Chris- tus' offer bedoelde Wiersinga de bekering van de mens te bena- drukken: **verzoening als veran- dering**. Aan Wiersinga's opvat- ting lag ernstige kritiek op de door de reformatorische theolo- gie voorgestelde figuur verwer- ving-toepassing van het heil door Jezus Christus ten grondslag. Wiersinga is namelijk van mening, dat daarin teveel het objectiefgeldend karakter van Christus' kruis zonder méér wordt benadrukt. Of te wel: het 'méér' van de bekering van de mens (de verandering) zou in de klassieke verzoeningsleer onvol- doende aandacht krijgen, waar- door de genade (te) goedkoop werd. In deze subjectivistische traditie van Wiersinga staan ook

Den Heijer en Kuitert met hun ontkenning, dat Christus' bloed- storting aan het kruis een zoen- offer is tot betaling van onze zonden. Zowel Den Heijer (in: **Ruim** geloven, p.275) als Kuitert (in **'Jezus: nalatenschap van het Christendom'**, p.169/ 170) zeggen met een verwijzing naar het weg- zenden op de Grote Verzoendag van de bok naar de woestijn (Leviticus 16), dat wat God betreft verzoening geen bloed- storting behoeft. Daarbij bena- drukt Kuitert dat er 'beneden' wel 'verandering' moet plaats vinden: **"Zonder berouw en bekering geen vergeving"** (p.171). Zowel voor Den Heijer als Kuitert is Jezus een vrome Jood die de mens weg naar God wijst. Daarbij verwijt Kuitert de kerk, van Jezus een Tweede God op aarde te hebben gemaakt.

het verweer van de triosynode

In het synoderapport wordt ver- weer geboden tegen bovenge- noemde opvattingen. Kuiterts verwijt, dat de kerk van Jezus een Tweede God op aarde zou hebben gemaakt, wordt krachtig van de hand gewezen. Jezus neemt Gods plaats niet in en ver- vangt God niet. Maar Hij is méér dan iemand die naar God wijst. Jezus is een uniek Persoon. In spreken en handelen zijn God en Jezus één. Jezus wordt dan ook 'Heer' genoemd, want Mij deelt in de koninklijke heerschappij van God. Wel **was** de hemel niet leeg, toen Jezus op aarde was. Daarom moet -nauwkeurig gesproken- Jezus' godheid ook

zo opgevat worden, dat Jezus niet God 'is'. Ook ten aanzien van Jezus' werk wordt in het rapport krachtig naar voren gebracht, dat Christus' bloedstorting noodzakelijk is voor de verzoening van God met mensen. Zoals Jezus voor anderen heeft geleefd, zo is Hij ook voors anderen gestorven. Zijn sterven maakt deel uit van Gods heilshandelen. Wel **moet** de bloedstorting door Christus aan het kruis van Golgotha niet letterlijk opgevat **moet** worden, als zou de bloedstorting van Christus zelf verzoening brengen. Nauwkeurig gesproken moet Christus' bloedstorting opgevat worden **als** een metafoor (symbool) van een offer van een gehoorzaam leven in liefde tot God en mensen tot het einde (Hebreeën 10, 5-10).

kritiek op de belijdenis van de kerk

In het synoderapport wordt forse kritiek uitgebracht op de Zondagen 5 en 6 HC. Volgens het synoderapport wordt in de Zondagen 5 en 4 HC geleerd, dat God pas barmhartig kan zijn na het ontvangen van genoegdoening. En 'harde' woorden worden in het rapport geuit aan hen die de belijdenis, dat Jezus' bloedstorting ons met God heeft verzoend, letterlijk opvatten. Zij zouden zich aan magisch denken schuldig maken en eraan voorbijgaan dat Jezus' bloedstorting een beeld van liefde is, gericht op het herstel van de vertrouwensrelatie van ons mensen met God. Niet God zou genoegdoening nodig hebben, maar wij mensen hebben Jezus' offer als genoegdoening nodig, namelijk om weer met oprecht vertrouwen tot God te kunnen gaan.

korte evaluatie van het rapport:

In het synoderapport krijgt het

'verzoeningswerk' dat door de mens tot stand moet worden gebracht extra accent: God heeft geen genoegdoening nodig, maar heeft juist van Zijn kant in Christus het offer ter verzoening gebracht heeft. Het antwoord is nu aan de mens! Dat is de rode draad in het betoog van het rapport: alleen indien offers (en voor ons nieuwtestamentische christenen is dat het offer van Christus) vergezeld gaan met geloof en berouw, dan brengen ze verzoening met God. Ogen-schijnlijk stemt dit overeen met de klassieke verzoeningsleer. Daarin wordt namelijk gezegd, dat het doel van de offers niet is, dat de mens daardoor gerechtvaardigd en in Gods ogen aange-naam zou worden (vergelijk Psalm 51, 18b en 19a "Aan brandoffers hebt Gij geen welgeval-len. De offeranden Gods zijn een verbroken geest."). Dat doel is sinds de zondeval van Adam alleen aan het offer van Christus voorbehouden! Het synoderapport echter wijst wel op het belang van geloof en berouw, maar buiten beeld blijft, dat vol-gens de Bijbel zonder de volko-men genoegdoening door het sterven van Jezus, echt God en echt mens, geen sprake van verzoening tussen God en mens kan zijn. Er wordt in het rapport aan voorbijgegaan, dat naar Gods recht en waarheid het bloed van Jezus moest vloeien, zoals in Hebreeën 9,22 staat: "**zonder bloedstorting geschiedt er geen vergeving**" (vergelijk ook Leviticus 17.11 'God die het bloed geeft, dat verzoening bewerkt door middel van de ziel', Zondag 5 HC v/a 12 en Zondag 16 HC v/a 40). Het rapport roept vragen op als: Maakt het geloof (en berouw) de noodzaak van Christus' offer als de verdienende oorzaak van de verzoening tussen God en mens ongedaan? En: Zijn wij aangenaam in Gods ogen op grond van de waarde

van ons geloof (en berouw) of alleen vanwege de oneindige waarde van Christus' offer, waar-aan wij deel hebben door het geloof in Jezus Christus? (Zie: artikel 22 NGB en Zondag 23 HC v/a 61)

geen werkelijk halt toe-geroepen

Alles overziend moet vastgesteld worden, dat de triosynode met de aanvaarding van het rapport '*Jezus Christus, onze Heer en Verlosser*' duidelijk afstand heeft genomen van de verregaande kritiek van Den Heijer en Kuitert op de Persoon en het werk van Jezus. Dat is positief. Tegelijk echter oefent de triosynode met haar nieuwe 'belijden' inhoudelijke kritiek op de belijdenis van de kerk. Zo wordt er kritiek geïfend op wat in de belijdenis-geschriften van de kerk over de Persoon en werk van Jezus wordt beleden in de Zondagen 5 en 6 HC. Eveneens distantieert het synoderapport zich van artikel 21 NGB, waarin uitdrukkelijk wordt beleden, dat Christus' offer tot genoegdoening is van God: Gods toorn over onze zonden werd er door gestild. Het gevolg van en ander is dat aan de subjectivistische denkwijze, die zo kenmerkend is voor de opvattingen van Den Heijer en Kuitert, geen werkelijk halt is toege-roepen.

omwille van het eenparig belijden

De vrijwel unanieme aanvaarding van het rapport '*Jezus Christus, onze Heer en Verlosser*' door de triosynode moge als resultaat hebben, dat de verschillende richtingen binnen de betrokken kerken met elkaar 'on speaking terms' zijn gebleven. Het rapport past heel goed in het huidige 'hollandse poldermodel'-klimaat! Maar men zal mij toe-

stemmen, dat dit nog wat anders is dan dat alle Gereformeerden (Hervormden) in ons land met dit nieuwe 'belijden' over Jezus' Persoon en werk, hun hartelijke instemming betuigen met de woorden, waarmee artikel 1 NGB inzet: "Wij geloven allen met het hart en belijden met de mond". Wil het onder de Gereformeerden (Hervormden) in ons land tot herstel van die eenparigheid in belijden komen dan is méér nodig. Dan is noodzakelijk een terugkeer naar de Heilige Schrift, waarin ons wordt gehouden, dat wij ons kruis op ons nemen (Lukas 9,23) en elk bedenksel als krijgsgevangene zullen brengen onder de gehoorzaamheid van Christus (2 Corinthe 10,5). Zo'n menselijk 'bedenksel' is ook de subjectivistische denkwijze, waarbij -om te voorkomen dat Gods genade te goedkoop zou worden- de waarheid van de belofte van het Evangelie afhankelijk wordt gesteld van de bekering (verandering) van de mens.

de koninklijke weg

De opvattingen van Den Heijer en Kuitert laten zien waar je uitkomt als je in je theologisch bezig-zijn de waarheid van Gods belovend spreken beperkt tot hen die 'zich veranderen'; dan neemt de 'bekeerde' mens en diens werk in belangrijkheid toe en wordt Jezus en Zijn werk van

steeds minder belang; de mens 'wast' en Jezus Christus wordt 'minder'. Het is te betreuren, dat de triosynode hij haar streven naar kerkelijke eenheid onder Gereformeerden (Hervormden) de weg van een nieuw 'belijden' is ingeslagen in plaats van vast te houden aan de eis van ondubbelzinnige binding aan de kerkelijke belijdenis. Dan zou een dam zijn opgeworpen tegen opvattingen die afbreuk doen aan Jezus' Persoon en werk!

Mr. G. Groen van Prinsterer wees in de 19e eeuw op het grote belang van de onbekrompen en ondubbelzinnige binding aan de gereformeerde belijdenisschriften als 'koninklijke weg' om te komen tot herstel van de kerkelijke eenheid onder de Gereformeerden (Hervormden) in ons land. Wordt niet geen tijd om aan zijn woorden gehoor te geven? Als je de om zich heen grijpende secularisatie, de afkalving van het 'brede' kerkelijke leven en het groeiend onbegrip over de kerkelijke verdoelheid, vooral bij de kerkjeugd, ziet dan vraag je je af: Hoelang denken de Gereformeerden (Hervormden) in ons land het inslaan van deze 'koninklijke weg' nog uit te kunnen stellen?

Ds. A. van der Sloot is predikant van de Gereformeerde Kerk te Drachten-Noord

nieuw uitgekomen

Enkel in zijn wonden, gedichten voor de lijdenstijd en Posen, door Rien van den Berg.

Op kerkelijke hoogtijdagen gaat het altijd om dingen waar ons verstand hij tekortschiet. We roepen de hulp van de kunsten in: muziek, zang en poëzie. In deze bloemlezing worden de hogepriesters afgeschilderd, schuttrend met de dertig zilverstukken van het verraad, hun door Judas voor de voeten gesmeten. Een andere dichter zet een lijdende mens neer, die gelooft in de opstanding van Christus, maar veel te veel voedsel vindt voor zijn twijfel. Een derde legt haar fijn bloot hoe dun de jubel van het volk is bij Jezus' intocht in Jeruzalem. In opdracht van Mozaïek zocht Rien van den Berg gedichten bij elkaar die geschikt zijn voor gebruik in de vieringen en samenkomsten rond kerkelijke hoogtijdagen.

Uitgeverij Mozaïek Zoetermeer, f 19.50 (52 blz.)

Geerds Consult → voor mensen in verandering

- * coaching & supervisie
- * loopbaan- en outplacementbegeleiding
- * conflicthantering en -bemiddeling

Drs. J.F. (Koos) Geerds - Wicheiserf 19 - 7722 AT Dalfsen
Tel. 0529-432766; E-mail: geerdsconsult@wxw.nl

J.A. WORMSER: AFGESCHIEDEN EN WEDERGEKEERD!

H. Veldman

boekbespreking

De Afscheiding van 1834 heeft ook in Amsterdam zijn uitwerking gekregen. Een van de centrale figuren daar was deurwaarder *Johan Adam Wormser* (1807-1862), die zich niet meer kan verenigen kon met de liberale en buigzame hervormde predikanten in de hoofdstad. Hij veroordeelde - net als Groen van Prinsterer - de strafmaatregelen tegen hen die zich hadden afgescheiden van de Nederlandse Hervormde kerk. Wormser sloot zich met zijn gezin aan bij de Afscheiden gemeente van Amsterdam.

Maar deze breuk met de Hervormde kerk was slechts tijdelijk. Zoals bekend waren er - zeker ook in de hoofdstad - veel problemen onder de afgescheidenen; we denken aan botsende 'theologische meningen tussen bijvoorbeeld ds. H.P. Scholte en ds. S. van Velzen. En dan waren er nogal veel spanningspunten in het persoonlijke vlak. Een zware tijd die, zoals bekend, als 'de crisis der jeugd' mag worden getypeerd. Dr. H. Bouwman (1914) en dr. C. Smits (1977) hebben er ruime aandacht aan geschonken. Na verloop van tijd werd Wormser geschorst (1840) door zijn eigen kerkenraad, onder voorzitterschap van ds. Van Velzen. Hij ontrok zich, maar het eerst nog rondom Wormser vergaderend gezelschap werd in 1851 opgeheven. In 1862 werd Wormser weer lid van de Hervormde kerk. Kort daarna overleed hij. (Zie ook de bijdrage van dr. M. te Velde over 'Wormser en zijn vrije gemeente' in de bundel *Beziëld verband* -

feestbundel voor prof. J. Kamp-huis, 1984, p. 261-276).

Dochter Jansje vertelt

Nu is er kort geleden een bijzonder soort biografie verschenen over de familie Wormser. Niet het werk van een historicus, maar van de parasitoloog J.P. Verhave, van de Katholieke Universiteit Nijmegen. Hij raakte al 25 jaar geleden geboeid door de kerkgeschiedenis (en kerkgeschiedschrijving), en werd helemaal enthousiast toen hij een veertigtal brieven van Wormser in handen kreeg die ooit naar Amerikaanse vrienden waren gestuurd. Een soort ego-documenten dus die de periode besloegen van 1848-1872. "Ze geven een aardig beeld van het gereformeerde Amsterdam en van het gezinsleven van de Wormsers", aldus Verhave in zijn verantwoording.

Daar kwam nog iets bij. J.A. Wormser jr., bij Afscheidingskeners bekend als de auteur van de serie 'Een Schat in Aarden Vaten', waarin de levens van de voormannen van de Afscheiding van 1834 zijn beschreven, deze Wormser nu wilde ook nog graag een biografie van zijn vader schrijven. Het is er nooit meer van gekomen. Maar J.P. Verhave heeft het in Amsterdam gedeponeerde archief van de Wormsers kunnen inzien en er naderhand een verhaal over gemaakt dat er zijn mag! Het bijzondere van dit verhaal is intussen dat Verhave zijn verhaal laat vertellen door Wormsers dochter Jansje. En daarbij is consequent gebruik gemaakt van de historische docu-

menten uit het archief. Dus geen fantasie, maar een gedocumenteerde vertelling: iedere passage is door de auteur verantwoord. Alleen: deze verantwoording is niet in het boek opgenomen; wie er werk van wil maken moet naar de VU, waar het geanoteerde manuscript is in te zien. Aparte vermelding waard is de reeks silhouetten van bekende tijdgenoten als Da Costa, Groen van Prinsterer, Heldring, Höveker, Jan de Liefde e.a.

Elk hoofdstuk wordt intussen voorafgegaan door enkele cursief afgedrukte beschouwingen van Verhave - dat is dan vrijwel het enige dat de subjectiviteit aan geeft van de auteur. In het boek is veel relatief onbekend fotomateriaal opgenomen! Het beeld dat we krijgen van Wormser laat hem zien als een naar liefde en vrede strevende christen. Hij wilde een brug slaan tussen afgescheidenen en (orthodoxe) hervormden. Toch iets anders dan het huidige Samen-op-Weg. Maar een begaanbare weg om de kerkelijke eenheid een nieuw elan te geven was en werd het niet. We waarderen deze bijzondere uitgave sterk en wensen het boek vele lezers toe.

N.a.v.: Jan Peter Verhave, *Afgescheiden en wedergekeerd. Het leven van J.A. Wormser sr. en zijn gezin in Amsterdam*. Uitg. Groen, Heerenveen. 2000. ISBN 90-5829-005-0. Omvang 250 bladzijden; paperback; geïllustreerd; prijs f 34,95.

De recensent, drs. H. Veldman, is kerkhistoricus en woont in Zuidhorn

Ruimte voor God

In het *Centraal Weekblad* van 25 mei schrijft ds *Pieter Boomsma*, dat God graag ruimte wil krijgen in ons leven, want zich daarbij niet opdringt:

Een paar dagen geleden ontmoette ik er weer één. Een heel aardige, oudere man. Met God en geloof had hij niets. Wat hij als kind had meegemaakt, had hij naar eigen zeggen helemaal weggedaan. Zijn moeder was gestorven toen hij een jaar of acht was: de kist stond in de voorkamer. Een tante zei: "Je moeder is in de hemel". Dat klopte dus al niet. En verder - als er een god bestond, waarom dan al die ellende.

Wat mij blijft verbazen is, dat mensen zelf niet in de gaten hebben hoe inconsequent ze zijn wanneer ze menen dat God mensen, die verkeerde dingen willen doen, zou moeten afstoppen. Aan de ene kant hebben zij er behoefte aan om vrij te zijn en zelf uit te maken wat ze kunnen doen en laten. Aan de andere kant willen ze God (alleen maar) als 'heer en meester' wanneer ze dreigen ondeugend te zijn. En dan nog vooral wanneer anderen dat doen.

Maar wat zouden ze tekeer gaan wanneer Hij hen tegenhield op het moment dat zij zelf in boosheid hun recht zouden willen halen.

Telkens weer lijkt het te gaan om de vraag *hoeveel ruimte wij, met onze eigen verantwoordelijkheid, willen geven aan God*. Wat het doen van foute en schadelijke dingen betreft, heeft Hij ons al de 'gouden regel' gegeven: van Hem houden boven alles en met alles, en van onze naaste als van onszelf. Wie zich daaraan houdt, komt een heel eind. En hoe sterk Hij legen hel kwaad is, weten wij uit het leven en het lot van Jezus.

Wc kunnen dus weten hoe het zou moeten. Een heel ander verhaal wordt het wanneer mensen gaan doen alsof God ons bijvoorbeeld tijdelijk zou verlammen wanneer we willen slaan. Of wanneer Hij zou ingrijpen als iemand oorlog wil gaan voeren. Zo'n bovennatuurlijk ingrijpen verwachten de mensen die vinden dat God niet kan bestaan als er veel slechts gebeurt. Maar wanneer je met hen praat over het bestaan van het bovennatuurlijke, of van God, dan kan dat allemaal niet. God reikt aan wat wij nodig hebben. Aan ons de eer om het ook aan te nemen. Maar ja...

Misschien hebben we wel met datzelfde probleem te maken wanneer het gaat over de vraag waarom het Pinksterfeest voor zoveel christenen een vage zaak is. God reikt aan - God, de heilige Geest komt in ons wonen. Niemand zal Jezus kunnen erkennen als Heer, dan door het werk van de Heilige Geest. Hij is er, maar Hij gedraagt zich als God: *Hij wil welkom zijn en dringt zich niet op*. Hij wil ruimte krijgen en pakt die niet zomaar. Hij wil dat wij gevoelig voor Hem worden, maar Hij dwingt dat niet af. Hij wil gehoord worden, maar overschreeuwt zichzelf niet en overstemt ons niet.

Wie gelooft en gedoopt is, heeft de Heilige Geest ontvangen. De Geest is aan de kerk, aan de christenen in gemeenschap met elkaar, gegeven en wie daarbij hoort, deelt mee. Blijft de vraag hoeveel ruimte Hij krijgt in (het huis van) ons leven. Is Hij gast, met beperkte toegang? Of is Hij hoofdbewoner? In welke mate vertrouwen wij God en in welke mate vertrouwen wij ons aan Hem toe? Hoort Hij er ook bij, of is Hij ons leven? Is Hij de God van de verhalen, of de God die wij hebben leren kennen en met wie we leven? Niet als marionetten, waarvan Hij de touwtjes in

G.J. van Middelkoop

meeglezen

handen heeft. maar als *verantwoordelijke* kinderen. Kinderen, die meer en meer gaan begrijpen hoeveel Hij van hen houdt en die Hem dan ook meer en meer gaan vertrouwen en die Hem *alle ruimte willen geven* in hun leven.

**Wegens vakantie
verschijnt het volgende
nummer op 11 augustus**